

*NAVARCHIAE ID EST
DESCRIPITIO*

*NAVALIS PUGNAE
DESCRIPITIO*

PL. II

Římské náboženství RLB206

VII. Věštění ve starověkém Římě

1. **Axiom** (Poslední posvátný předpoklad) **Pax Deorum**

2. **Motivy**

*pietas – impietas; fas – nefas; pius – impius;
rite - inrite atd.*

3. **Domény**

*sacra publica; sacra topographica; sacra privata;
sacra domestica*

4. **Struktury**

panteon (bohové a bohyně), lidé (kněžská kolegia, náboženské komunity), prostor (sakrální topografie), čas (kalendář)

5. **Způsoby**

rituální činnost; mýtus; morální pravidla (pravidla jednání – *exempla*); **divinace (věšebný systém)**

Věštění ve starověku

- Rozšířená metoda získávání strategických informací
- Pokládána za všeobecně možnou a účinnou
- Důležitý pramen pro rekonstrukci myšlení a představ starověkých lidí
  - Mentalita starověkého člověka a jeho životní problémy
  - Představy o povaze božství a o dobovém pojetí světa (kosmologii)

Podmínky funkčnosti věšebného procesu

- Předpokládaná ochota bohů (nebo jiných bytostí) komunikovat s lidmi
- Bohové (nebo jiné bytosti) musí mít přístup k žádaným strategickým informacím
- Koncept pozměnitelné budoucnosti

Divinační systém v období římské republiky

- Není „divinací“ (věštěním) v obvyklém slova smyslu (tedy „předvídání budoucnosti“)
  - Nekonkrétní předpovědi (zda něco udělat, nebo ne)
  - Zpětné odhalování příčin porušení *pax deorum*
- Empiricky obtížně napadnutelné
- Usnadňuje hledání a nalezení společenského konsenzu v obtížných otázkách

Usmiřování prodigií

Prodigium; pl. *prodigia*

- (alternativní termíny: *ostentum*, *portentum*, *monstrum*)

Věštný úkaz negativní povahy

(jedna z možných) klasifikací

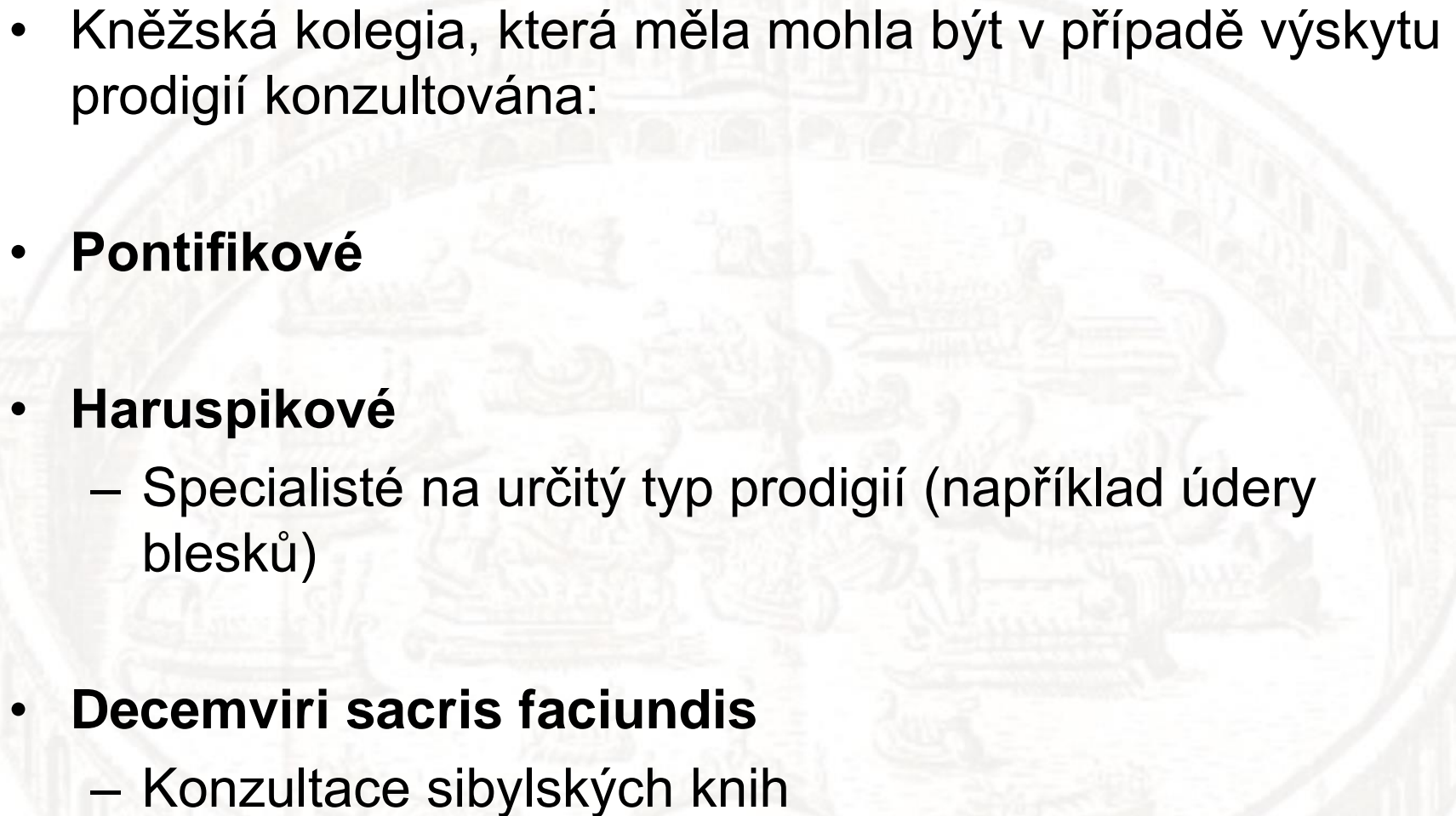
1. **Normální jevy neobvyklé intenzity**
2. **Kontraintuitivní úkazy a jevy**
3. **Bizarní události**

1)	Osoba + porušení fyzikálních očekávání
2)	Osoba + porušení biologických očekávání
3)	Osoba + porušení psychologických očekávání
4)	Zvíře + porušení fyzikálních očekávání
5)	Zvíře + porušení biologických očekávání
6)	Zvíře + porušení psychologických očekávání
7)	Rostlina + porušení fyzikálních očekávání
8)	Rostlina + porušení biologických očekávání
9)	Rostlina + přenesení psychologických očekávání
10)	Přírodní objekt + porušení fyzikálních očekávání
11)	Přírodní objekt + přenesení biologických očekávání
12)	Přírodní objekt + přenesení psychologických očekávání
13)	Artefakt + porušení fyzikálních očekávání
14)	Artefakt + přenesení biologických očekávání
15)	Artefakt + přenesení psychologických očekávání

-
- Kněžská kolegia, která měla mohla být v případě výskytu prodigií konzultována:
  - **Pontifikové**
  - **Haruspikové**
    - Specialisté na určitý typ prodigií (například údery blesků)
  - **Decemviri sacris faciundis**
    - Konzultace sibylských knih

Sibylské knihy v Římě

- Období královské (jeden z Tarquiniů)
- Byly umístěny na Capitolu (chrám I.O.M)
- Konzultace: Ilviri s.f. (Xviri, XVviri).
- Psány řecky
- Jediná dochovaná ukázka: **Flegón z Tralů**
- Akrostich (tato verze je tedy z období helénistického)

Sibylské knihy v Římě

- Zničeny při požáru capitolského chrámu v roce 83 př. n. l.
- Postupně obnoveny: z mnoha zdrojů
- Od roku 12 př. n. l. byly přeneseny do chrámu Apollóna na Palatinu (součást domu císaře)
- Definitivně zničeny na počátku 5. století n. l. Stilichonem.

Ústně tradovaná informace o mimořádném úkazu nebo události

Ověření pravosti: výslech svědků atd.

Odmítnutí pravosti prodigia

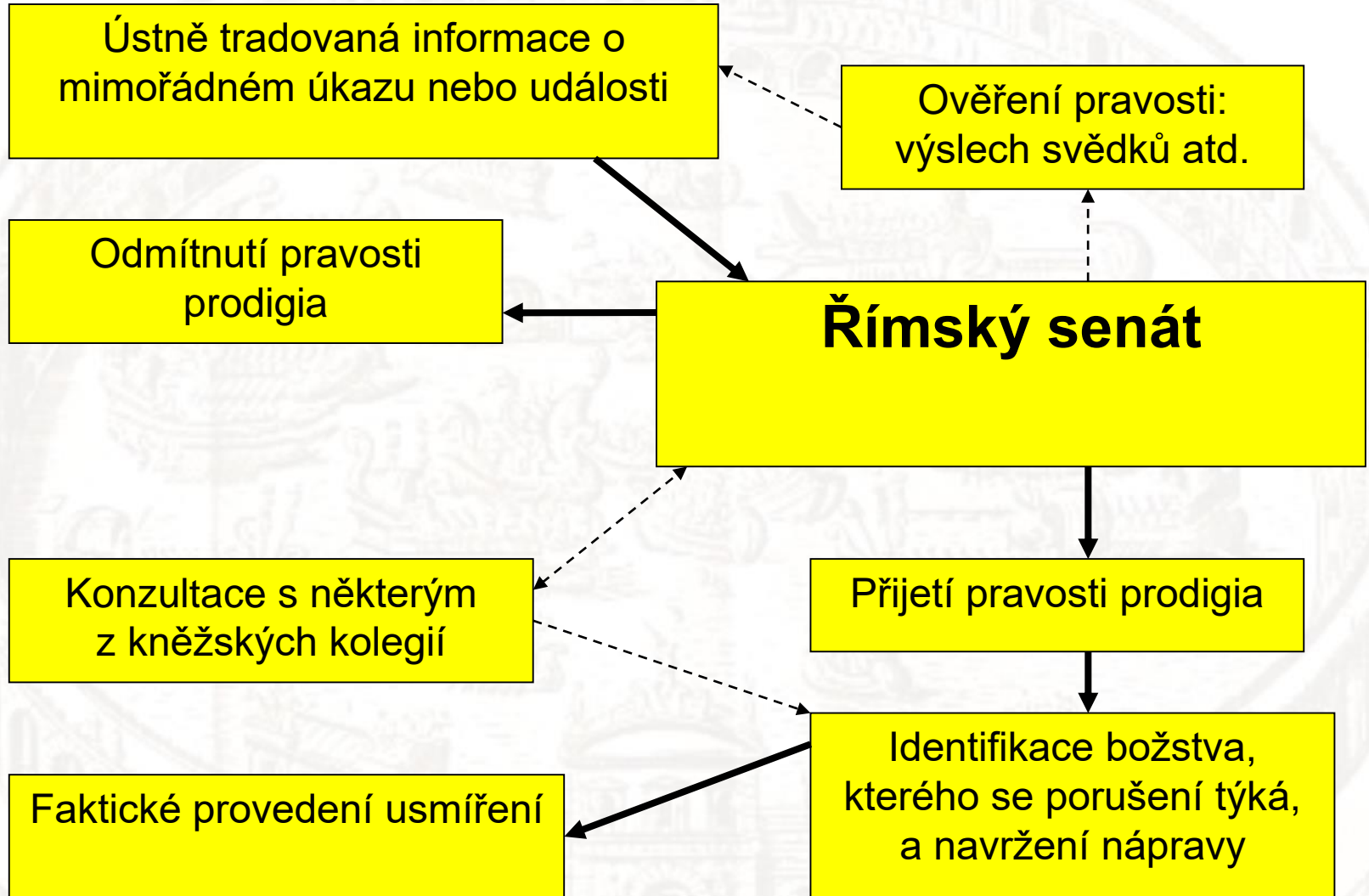
Římský senát

Konzultace s některým z kněžských kolegií

Přijetí pravosti prodigia

Faktické provedení usmíření

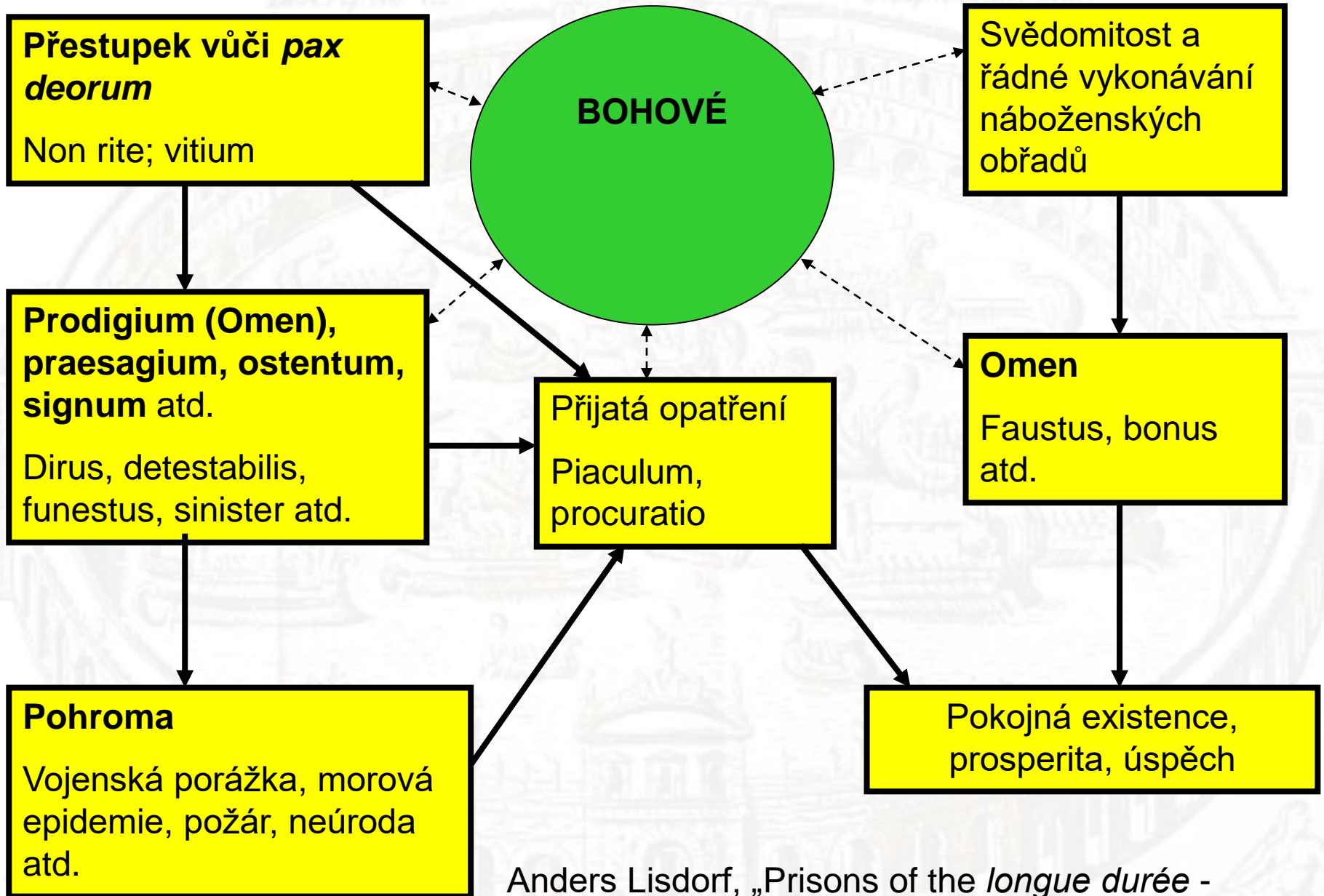
Identifikace božstva, kterého se porušení týká, a navržení nápravy

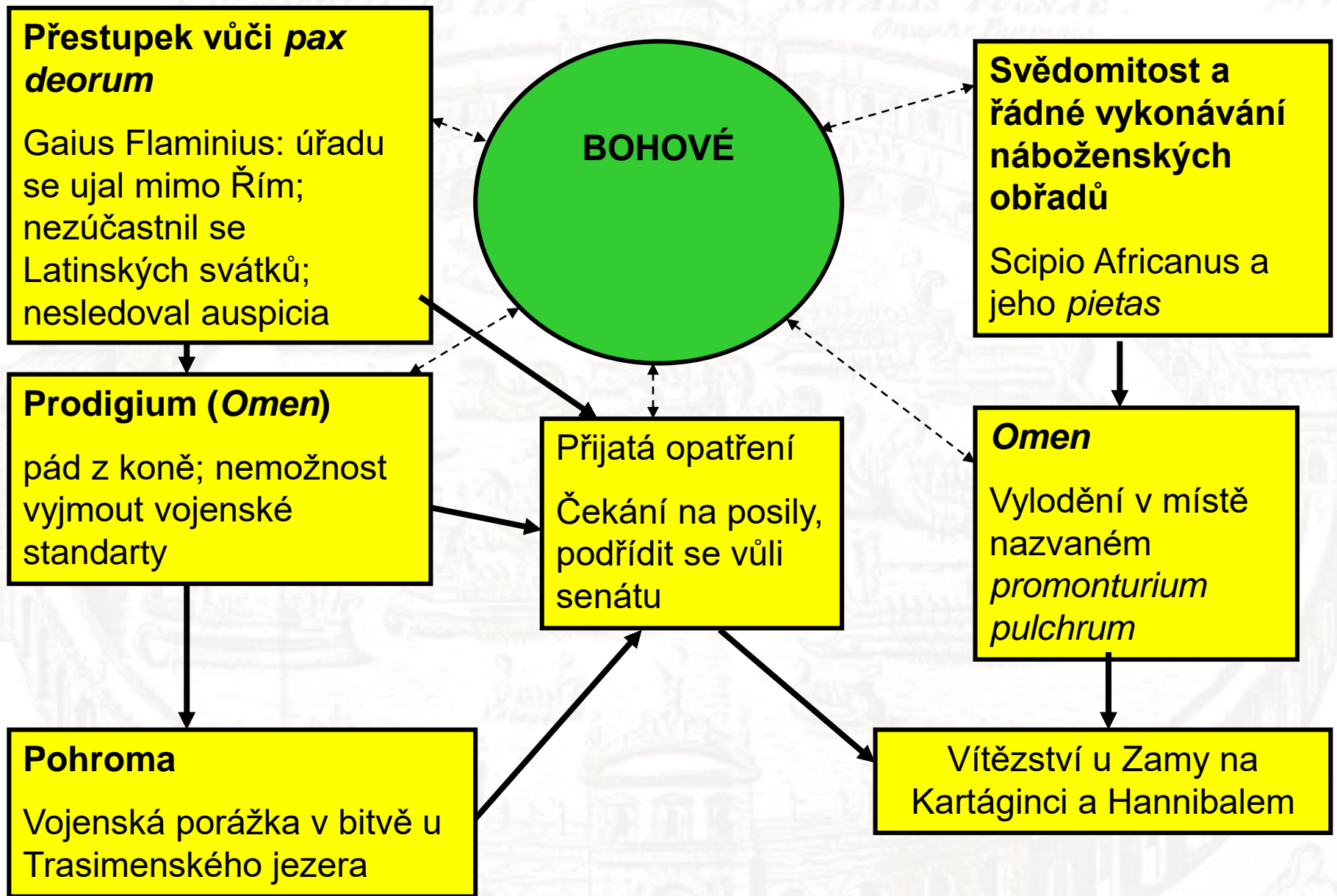

Způsob usmíření

- Většinou rituální povahy
  - Opakování nebo obnovení rituálu (*instauratio*)
  - Zavedení nového rituálu
  - *Supplicatio* (prosebný smírčí rituál)
  - Přijetí nového božstva atd.
- Doba usmíření
  - Na počátku roku konzulem (rutinní záležitost)
  - Okamžitě (v případě závažných prodigií)

Anders Lisdorf, „Prisons of the *longue durée* - The circulation and acceptance of *Prodigia* in Roman Antiquity“.

Anders Lisdorf, „Prisons of the *longue durée* - The circulation and acceptance of *Prodigia* in Roman Antiquity“.

Věštná znamení v období římského císařství

- Římský systém sledování a usmiřování prodigií zaniká spolu s koncem římské republiky
- V období císařství jsou věštná znamení kladena do souvislosti s osobností císaře.
  - *Omina imperii* (události doprovázející jeho početí, narození a dospívání)
  - Převládají *omina* řazená do kategorie bizarních jevů a událostí

Jiné formy divinace

- **Auspicia**
  - Pozorování oblohy (meteorologické jevy)
  - Z ptáků
- **Extispicium**
  - věštění z vnitřností obětí
- **Konzultace věštírny**
  - Především Delfy, ale i místní věštírny v Itálii

Sledování věštných ptáků u Římanů

- *Auspicia (signa ex avibus).*
- Sledování byly pověřeni původně *augurové*, později úředníci *cum imperio*
- Vymezení věštebného prostoru.
  - *Templum*
  - *Auguraculum*
  - *Capite velato, lituus*

Členění věštných ptáků v Římě

- *Alites (volatu auspicia facientes).*
  - Z letu (směr, výška atd.)
- *Oscines (quae ore faciunt auspicium).*
  - Ze zvuků, které vydávali.
- *Alites et oscines.*
  - Jak z letu, tak ze zvuků, které vydávali.

Auspicia ex tripudiis

- Sledování věštných kuřat.
  - Sledovaný znak: jejich ochota zobat potravu
- *Pullarius*
- Jejich význam postupně upadal na úkor haruspicí

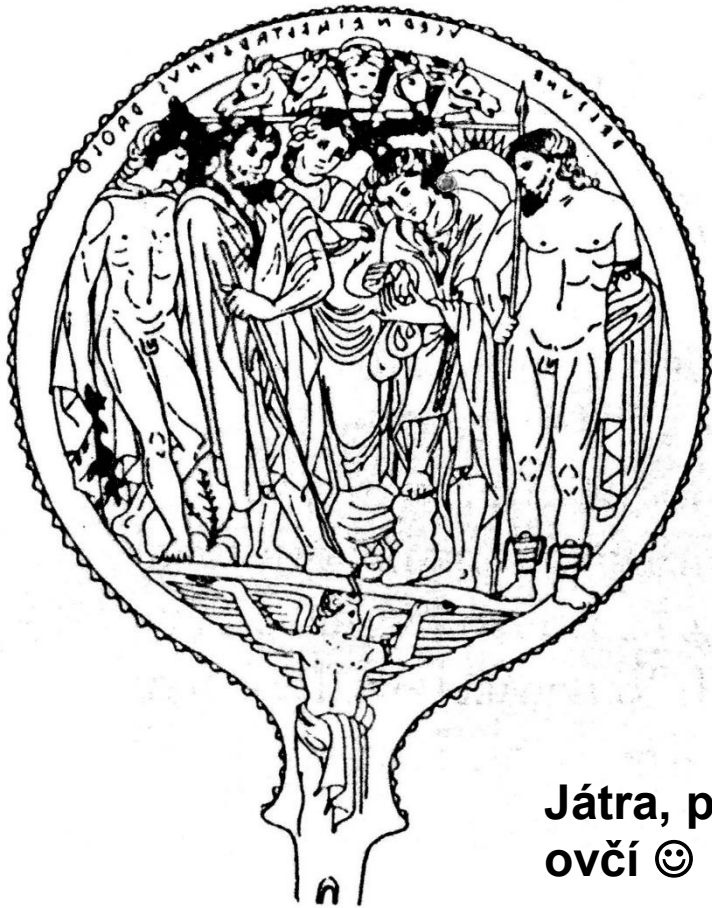
Extispicium/haruspicium

- Věštění z vnitřností obětních zvířat
- Především z ovčích jater
- Etruská praktika (*haruspices*)

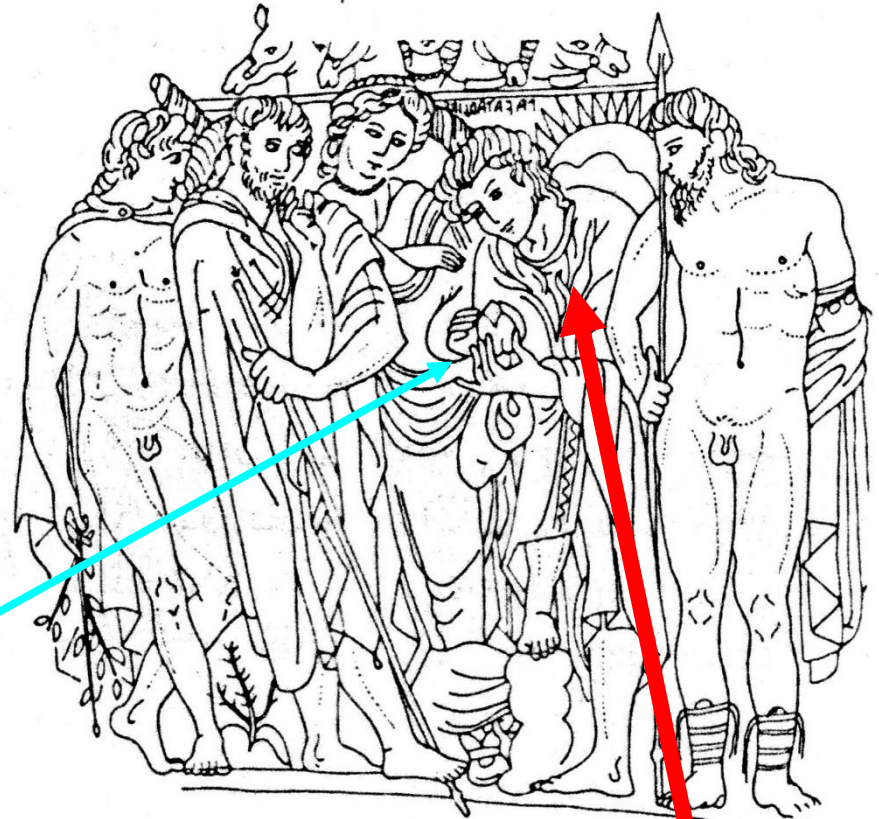

**Bronzový model ovčích
jater z Decima de
Gossolengo (Piacenza).**

Játra, patrně
ovčí ☺

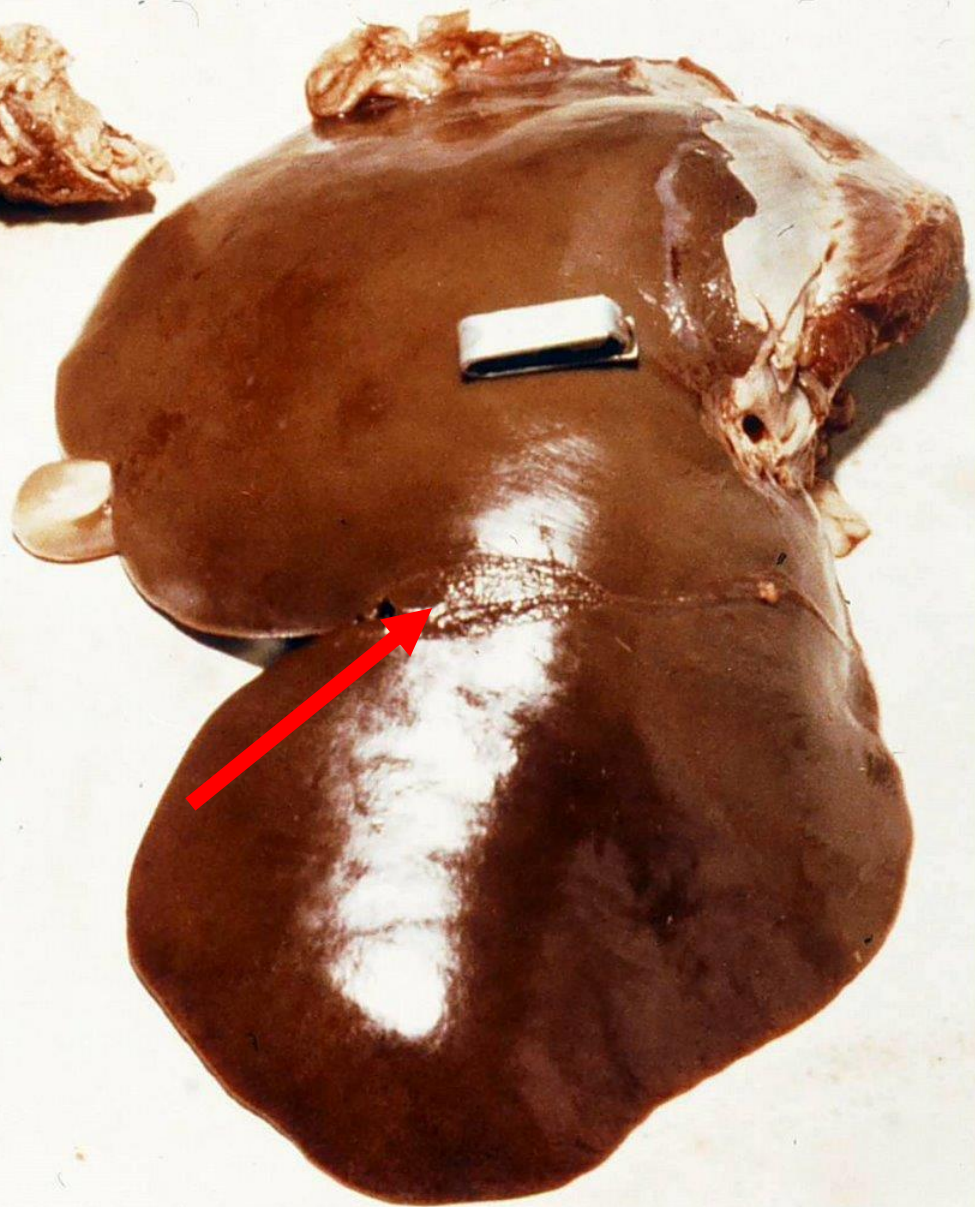
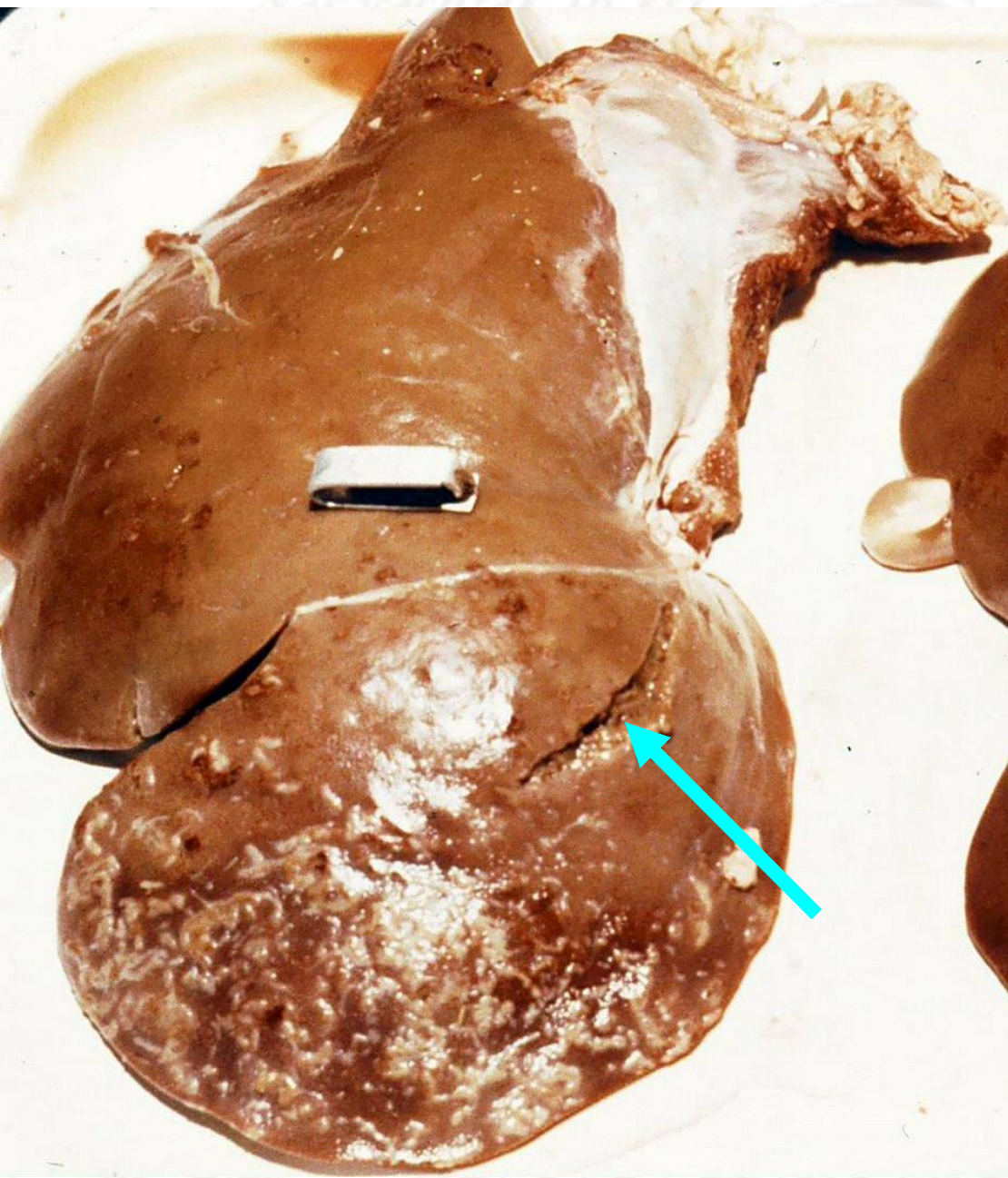

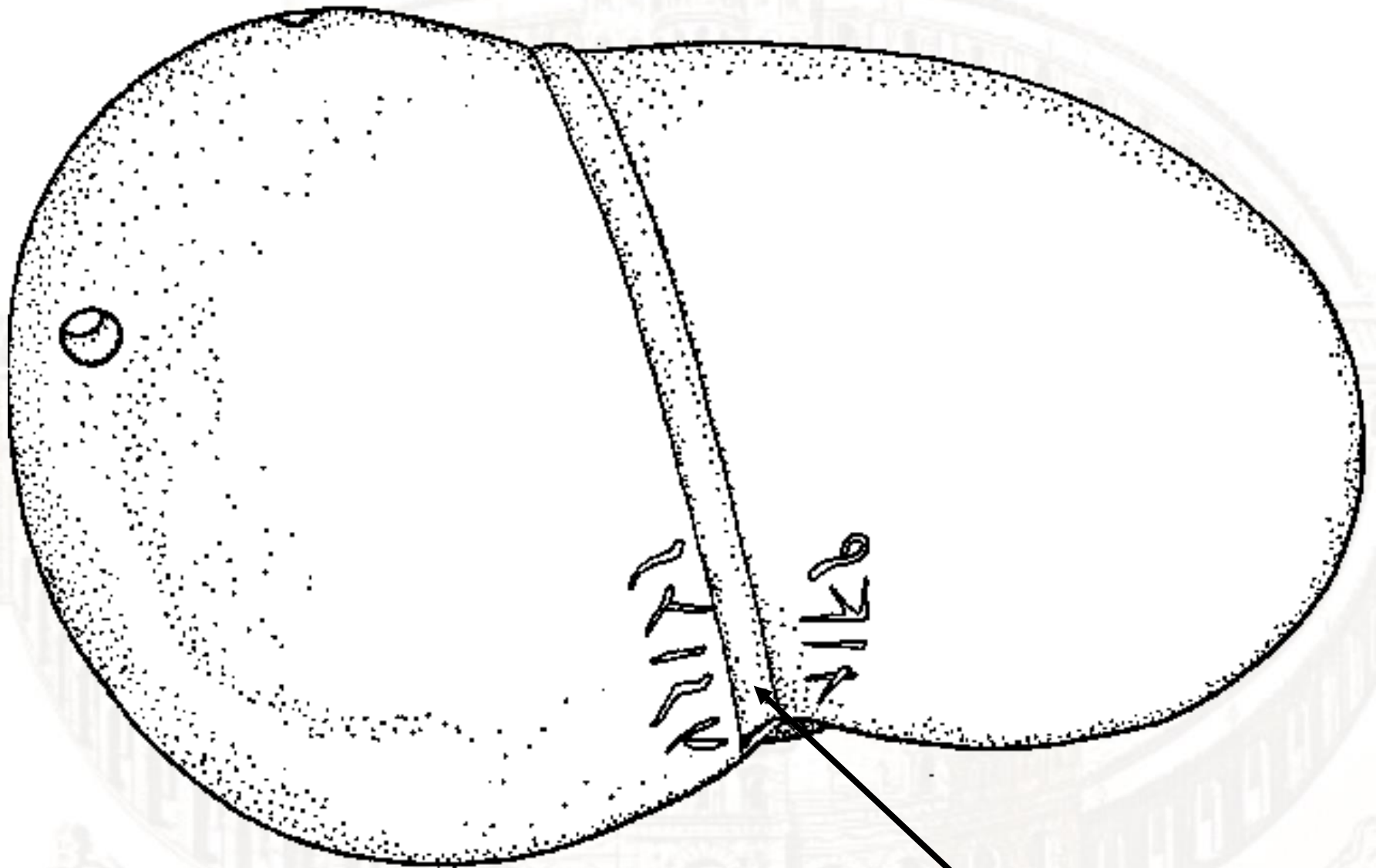
Etruské stříbrné zrcadlo z Tuscany, 350-300 př.n.l.

Pava Tarchies

Ligamentum coronarium

*NAVARCHIAE ID EST
DESCRIPITIO ET*

*NAVALIS PUGNAE
DESCRIPITIO ET*

PL II

Caput iocineris = „hlava“

Fel – (žlučník)

??? – (*processus papillaris*)

Border ribbon

1. tin cilen
2. tin ðvf
3. tins ðne
4. uni mae
5. tecvm
6. lusl
7. ned
8. cað
9. fustuns
10. selva
11. ledns
12. tluscv
13. cels
14. cvlalp
15. vetisl
16. cilensl

Internal sequence

19. lasl
20. tins ðvf
21. ðustðas
22. tinsðneð
23. cað
24. fustus
31. selva
32. leða
33. tlusc
34. lvsll velx
35. satres
36. cilen

Konzultace věštíren

- Několik poselství do Delf
  - r. 430 př. n. l. - přijetí boha Apollóna
  - r. 205 př. n. l. – přijetí bohyně Velké Matky
- Věštírna v Praeneste
  - Chrám bohyně Fortuny Primigenie
  - Věštné tabulky (*sortes praenestinae*)

Jiné formy divinace

- **Soukromá divinace**

- Místní věštírny
- Haruspikové (potulní)
- *Vates, hariolus* atd.

- **Astrologie**

- Především od 1. století př. n. l.
- *Mathematici, Chaldei, Magi*

Věštění losem/kostkami

- **Kybos** (klasická kostka)
- **Astragaloi** – ovčí kůstky
  - Dvě široké a dvě úzké strany

- Hodnoty 1, 3, 4 a 6.
- konvexní široká – 4 (pranés)
- konkávní široká – 3 (hyptios)
- plochá úzká – 6 (koios)
- konkávní úzká – 1 (chios)
- Astragaloi se házely naráz.
  - 11466 18 Text proroctví